

Adorno'nun Anti-Tezi

İçeriği Yazan: [Mehmet Ali YAZICI](#) [1] Zaman: Salı, 07/09/2010 - 09:39

Yazar: Mehmet Ali YAZICI

Adorno, insanlara mesafeli davranan kişiyi bekleyen bir tehlikeye dikkat çekiyor ve yaşama dair bir anti-tez ileri sürüyor. Bu tehlikeyi şu şekilde tanımlıyor: “Kendisinin başkalarından daha iyi olduğunu sanmak ve topluma yönelttiği eleştiriyi de kendi özel çıkarının gizleyen bir ideoloji olarak istismar etmek. Kendi yaşamını doğru bir var oluşun çelimsiz ve kırılgan imgesine uygun olarak kurmaya çabalarken, imgenin hem kırılganlığını hem de hiçbir zaman gerçek yaşamın yerini tutmayacağını akıldan çıkarmaması gerekir. Ama içindeki burjuvanın ağırlığı, böyle bir bilince bağlı kalmasını zorlaştırır. Mesafeli gözlemci de aktif katılımcı kadar dolanmıştır dünyaya; ilkinin tek avantajı, bunu bilmesinden ve bir de her çeşit bilginin verebileceği o çok küçük, çok sınırlı özgürlükten ibarettir.”

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin insana çok geniş olanaklar tanıdığı halde, “uygarlığın yeniden cehalete dönüştüğü” bir dönemden geçmekteyiz. Çoğumuz yaşamın dışındayız ve elimize geçen fırsatları insani temelde değerlendirmekten ve kullanmaktan uzağız. Bu belirleme, düzen karşısında muhalif duruş sergilemeye çalışan devrimciler için de geçerlidir. Öğrenme ve bilgi edinme iştahımız kapanmış durumda. Başta yaşadığımız toplum olmak üzere, ilişkide olduğumuz insanlara ve şeylere karşı mesafeliyiz. Çünkü her şeyi en iyi biz biliriz. Sınırlı ve çok küçük bilgilerimizi “özgürlük”, “farklılık” ve

“avantaj” olarak kabul eder, başkalarının üzerinde kullanmaya çalışırız. Yaşamın kötüleşmesine karşı duracak küçücük bir çabamız bile yok. Kendi adacıklarımızda kibirli yaşamayı severiz.

Adorno’dan devam edelim:

“Yaşamın kabalaşmasına, hunharlaşmasına bakarak ürpeririz, ama nesnel olarak bağlayıcı bir ahlâktan yoksun olduğumuz için de, her adımda, insani ölçüler açısından bile densizlik sayılması gereken davranışların, konuşmaların ve hesapların içinde buluruz kendimizi.” Belli ilkeler etrafında bir araya gelerek aynı güzergâhta yürümeye çalışan insanlar olarak, insan ilişkileri açısından toplumsal ortalamanın üzerinde bir davranış ve yaşam anlayışı sergileyemediğimiz sürece, değişimi-dönüşümü-farklılaşmayı sağlamak için gösterdiğimiz çaba nafil kalacaktır. Bu nedenle, Adorno’nun dediği gibi “bağlayıcı bir ahlâk”tan yoksun olmamaya çalışmalıyız. Bu anlayış, birlikte yürüdüğümüz insanlara karşı sorumlu olmamızı, aidiyeti ve bağlılığı da sağlamış olacaktır. Devam ediyor Adorno; “Liberalizmin çözülüşüyle birlikte, burjuvazinin asıl ilkesi olan rekabet de, aşılacak şöyle dursun, toplumsal sürecin nesnelliğinden taşarak, bu sürecin çarpışan ve itişen atomlarının bileşimine ve böylece de bir bakıma onun antropolojisine sızmıştır. Yaşamın üretim sürecine bağımlı kılınması, bizim kendi üstün irade ve seçişimizin sonucu sanmaya pek yatkın olduğumuz o yalnızlık ve yalıtılmışlığın bir benzerini zaten herkese bir aşağılanma olarak tattırmaktadır. Kendi tikel çıkarları olunca her bireyin kendini bütün ötekilerden daha iyi sayması da, başkalarına bütün müşterilerin toplamı olarak kendinden daha çok değer vermesi kadar eski bir bileşenidir burjuva ideolojisinin.”

Bu ve benzeri çelişkilerden bu düzen içerisinde kurtulmak zordur ama yine de yapacak bir şeylerimiz vardır mutlaka! Tek sorumlu davranış biçimi şu olabilir: “Kendi bireysel var oluşumuzu bir ideolojiye dönüştürmekten kaçınmak ve özel yaşamımızı da en alçakgönüllü, en iddiasız ve en gürültüsüz biçimde sürdürmek, ama artık iyi yetişmiş olmanın bir gereği olarak değil, bu cehennemde hâlâ soluyabilecek havayı bulabiliyor olmanın utancından ötürü.” (Adorno)

iletisim@politikadergisi.com

Yorumlar

Adorno'nun Anti-Tezi Özneldir!

İçeriği Yazan: Mehmet ÇAĞIRICI Zaman: Paz, 06/07/2014 - 14:30

Adorno’nun “ant-tezi” özneldir. Yani Adorno’ ya göre insanın, içinde yaşadığı dünyayı ve durumu ret etmesi, tamamen kendi istek ve iradesine bağlıdır. Adorno, toplumsal olaylara ilgisiz ve duyarsız kalanları, sanki bu durum onların bir avantajı, üstünlüğü veya özgürlüğü gibi yorumlamaktadır. Adorno’nun “içimizdeki burjuva” ile veya “standartlaşmış ortalama davranış” ile mücadelele

çağırırken öne çıkardığı tek motivasyon, “ahlaki davranışlar” veya “hümanist ölçüler” dir. Oysa Marksist diyalektiğin “anti-tezi” nesneldir. Yani Marks’a göre, insanın doğası, insanın içinde yaşadığı doğa ve toplum koşullarını değiştirmeye ve dönüştürmeye nesnel olarak muhtaç bir varlık olarak şekillenmiştir. Çünkü insan toplumsal bir varlıktır ve kendi yaşam koşullarını üretimle kendisi yaratır. Dolayısı ile insanın diğer canlılardan (bitki ve hayvanlardan) en büyük farkı, kendi toplumsal varlığını örgütlü olarak doğayı ve toplumsal koşulları bizzat kendi fiziki gücüyle değiştirerek sürdürebilmesinde saklıdır. Oysa diğer canlılar, insandan farklı olarak yaşadıkları çevrede etken davranabilmeleri için doğada hazır olan bir tüketim ve ihtiyaç giderme davranışı içindedirler. İnsanın, kendi yaşam koşullarını değiştirme, geliştirme ve hatta mükemmelleştirme sürecinde kullandığı en büyük üstünlüğü ise doğa ve toplum hakkında bilgi toplama ve kazanılan bilgileri genelleştirme yeteneği ile birlikte akıllı ve toplumsal bilincidir. Dolayısı ile bilgi edinme, akıl ve bilinç, toplumsal insan nezdinde nesnel dış doğa ve toplumsal koşulları yansıtan, toplumsal insana özgü bir türevidir. İnsan arzu ve iradesi ancak bu nesnel gerçekliği ifade eden toplumsal bilince uygunsa başarılı olabilir. Öte yandan insanın içinde yaşadığı dünyayı ve toplumsal koşulları değiştirme arzusu ve iradesi ise ancak o insanın içinde yaşadığı dünya ve toplumsal koşullar onun nesnel çıkarlarına uygun değilse ve de o insan bunun farkına artık varmış ise o zaman güncel ve dayanılmaz bir tutku haline gelebilir. Adorno’nun davranış ölçüleri olan “ahlak” ve “insani değerler”, kural olarak sadece bu durumda o insan için bir anlam taşıyabilir ve o insana davranış motivasyonu olabilir. Adorno, Frankfurt ekolünden postmarksist bir filozof olarak, Hegel’in diyalektiğini Marks gibi değil de orijinal Hegel gibi yorumlamıştır. Bilindiği gibi Karl Marks diyalektiği Hegel’den öğrenmiş; fakat Hegel’in öznel bir karakter taşıyan diyalektiğine nesnel bir karakter kazandırmıştır. Marks’ın kendi ifadesiyle “Hegel’in baş aşağı duran diyalektiğini ayakları üzerine” getirmiştir. Adorno’nun 68 kuşağı gençlik hareketinde popüler olması, onun gelişmiş ülkelerdeki kapitalizme yönelttiği bazı eleştirilerle ilgilidir. Ancak Adorno, emperyalist/kapitalist sistemi aşmada gençliğe nesnel ve bilimsel ölçüler ve fikirler yerine öznel ve ampirik kıstaslar göstermiştir.

- [Bilim/Kuramsal](#) [2]

Kaynak URL (16/05/2024 - 05:52 tarihinde yazdırıldı):

<https://politikadergisi.com/makale/adornonun-anti-tezi>

Bağlantılar:

[1] <https://politikadergisi.com/pd-uye/mehmet-ali-yazici>

[2] <https://politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/bilimkuramsal>